Euskal Herriko Ahotsak
ahotsak.com

Jose Garate Garate

Otxandio, Bizkaia
(1940-2014)

Aurkibidea

Biografia

1940. urteko San Jose egunez jaio zen Zelaieta auzoko Zelaieta baserrian. Aita Abadiñoko Mendiolatik heldutako artzaina zen eta ama Otxandio bertakoa. 9 neba-arrebatatik zazpigarrena izan zen eta umetatik hasi zen baserriko beharretan eta artzain modura lanean; hori dela-eta, ez zen eskolara askorik joan, Mekoleta auzoko eskolara. Zazpi urte besterik ez zituela, Aramaioko baserri batera joan zen morroi, baina 4 hilabetetara etxera bueltatu zen. Ardiak gobernatzen eta gaztaia egiten lan asko egindakoa da Jose, eta horri buruzko azalpenak ere eman zituen elkarrizketak. 28 urtegaz, Landa lantegian hasi zen, hasiera batean erramentari lanak egiten.

Zintak

OTX-006

- **Proiektua**: Otxandioko ahotsak
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Goiria Mendiolea, Nerea
- **Data**: 2011-03-21
- **Iraupena**: 62 min
- **Euskarria**: Bideo digitala
- **Kodifikatzailea**: Elortza, Kepa

OTX-007

- **Proiektua**: Otxandioko ahotsak
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Goiria Mendiolea, Nerea
- **Data**: 2011-03-21
- **Iraupena**: 36 min
- **Euskarria**: Bideo digitala

OTX-028

- **Proiektua**: Otxandioko Euskaldun Zaharren Mintzamoldea
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Gabika-Aldekoa, Naiara
- **Data**: 2009-07-01
- **Iraupena**: 5 min
- **Euskarria**: CD
- **Emalea**: Otxandioko Udala

OTX-044

- **Proiektua**: Otxandioko Euskaldun Zaharren Mintzamoldea

- **Elkarrizketatzailea(k)**: Gabika-Aldekoa, Naiara
- **Data**: 2010-01-01
- **Iraupena**: 59 min
- **Euskarria**: DVD
- **Emalea**: Otxandioko Udala

Pasarteak

1. Mekoleta auzoko eskolara

- **Erref**: OTX-006/002
- **Iraupena**: 0:02:16. **Hasi**: 00:03:36. **Bukatu**: 00:05:52
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Eskola

Laburpena:
Mekoleta auzoko eskolara joaten zen, etxetik kilometro bi eta erdira. Eguraldi onarekin ez ziren eskolara joaten, ardi zaintzan edo itaurrean egin behar izaten zutelako. Ikaskideak bera baino gehiago joaten ziren eskolara, eta bera atzeratuta ibiltzen zen. 30en bat ikasle elkartzen ziren, Zelaieta eta Mekoleta auzoetakoak. Maistra gasteiztarra Otxandioko ostatutik bizikletaz joaten zen eskolara.

2. Guardia Zibila gogor euskararen aurka

- **Erref**: OTX-006/003
- **Iraupena**: 0:03:36. **Hasi**: 00:05:52. **Bukatu**: 00:09:28
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Euskara eta politika
- Lanbideak » Polizia
- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Eskola

Laburpena:
Trinidad izeneko maistra izan zuena oraindik bizi da, 98 urterekin. Eskolak erdaraz izaten ziren, eta Josek ez zekien erdaraz berba egiten. Guardia Zibilek bere amandreari euskaraz ez egiteko nola esaten zioten gogoratzen du. Euskaraz egitearren eskolan ez zituzten zigortzen. Josek zortzi urterekin ez zekien erdara zer zen ere. Otxandio aldea oso euskalduna zen.

3. Zazpi urterekin Aramaiora morroi

- **Erref**: OTX-006/004
- **Iraupena**: 0:03:09. **Hasi**: 00:09:28. **Bukatu**: 00:12:37
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Umetako lanak
- Baserria » Baserriko lanak » Baserriari lotutako lanbideak

Laburpena:
Zazpi urterekin Aramaiora joan zen morroi, mutilzahar eta neskazahar asko zeuden baserri batera. Mutilzaharrok ikazkinak ziren. Astoarekin belar garraioan erabiltzen zuten Jose umea. Goizeko zazpietan jaiki eta kalera joaten zen esnea eramatera.

4. Aramaion eskolan. Etxemina

- **Erref**: OTX-006/005
- **Iraupena**: 0:02:59. **Hasi**: 00:12:37. **Bukatu**: 00:15:36
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Eskola
- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Umetako lanak

Laburpena:
Aramaion joaten zen eskolara, non otxandiar abade bat zegon maisu. Eskolan ikasle aurreratua omen zen. Aramaion zegoela negar asko egiten zuen, etxeminez. Txokolatearekin eta berba xamurrekin goxatzen zizkioten negarrok. Lau hilabetez egon zen Aramaion, tripa truke. Jose Aramaiora joan zen egunean, aitona-amonak negarrez geratu ziren etxean.

5. Eskolara eguraldi txarrekin bakarrik

- **Erref**: OTX-006/007
- **Iraupena**: 0:01:44. **Hasi**: 00:16:08. **Bukatu**: 00:17:52
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Eskola
- Ohiturak eta bizimodua » Jantzi eta orraztu
- Baserria » Baserriko lanak » Baserriko animaliak

Laburpena:
Etxeko terrenoak zati txikiak ziren, eta ardiak zaindu egin behar izaten zituzten. Eguraldi onekin ardiak zaintzea egokitzen zitzaion, eta txarrekin, berriz, eskolara joan ahal izaten zen. Euria zenean aterkirik ez, eta eskolara zaku bat burutik behera jarrita joaten ziren. Abarka oinetakoekin goizean hankak busti, eta gauean artean hankok halaxe izaten zituzten. Elurtetan ez ziren joaten eskolara, eta ganadu guztia etxera ekartzen zuten.

6. Ardi zaintzen. Gaztak Durangora

- **Erref**: OTX-006/008
- **Iraupena**: 0:02:05. **Hasi**: 00:17:52. **Bukatu**: 00:19:57
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Artzaintza

Laburpena:
Ardiak inoren sorotara, edota basoan pinudi landatu berrietara sar ez zitezen zaindu behar ziren. Bildotsak erostera tratanteak etxera etortzen ziren. Jose 16 urterekin hasi zen gaztagintzan. Gaztak egin eta ostiralean Durangora joaten zen etxerik etxe saltzen. Larunbatetan Durangoko plazan saltzen zituen.

7. Lehengo gaztagintza

- **Erref**: OTX-006/009
- **Iraupena**: 0:06:35. **Hasi**: 00:19:57. **Bukatu**: 00:26:32
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Artzaintza

Laburpena:
Esnea 35-36 gradutan epeldu, legarra (gatzagia) egin eta hartzen utzi, prentsatu, gatza eman, lehortzen utzi… gazta nola egiten zuen kontatzen du.

8. Gaztaren merma eta prezioa

- **Erref**: OTX-006/010
- **Iraupena**: 0:03:46. **Hasi**: 00:26:32. **Bukatu**: 00:30:18
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Artzaintza

Laburpena:
Gazta mamia (gaztanbera) oihal finean batuta sartzen zen moldean, eta gero moldea prentsan jarri. Harri batzuen pisuarekin prentsatzen zituzten gaztak. Gazta mamia ez baldin bada ondo xehatu, gazta barnean hutsuneak sortzen dira eta gerta liteke horko gazurak ez irtetea prentsatzean. Zazpi litro esnerekin egindako gaztak, bost hilabete pasatuta, kilo bat inguru edukitzen zuen. Egin eta 15 egunera salduz gero, berriz, kilo eta laurden. Josek azkeneko saldu zituen gaztak, kiloa hamabi ogerlekotan (60 pezeta) saldu zituen.

9. Gazurarekin txerriak hazi

- **Erref**: OTX-006/011
- **Iraupena**: 0:03:17. **Hasi**: 00:30:18. **Bukatu**: 00:33:35
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Artzaintza
- Baserria » Baserriko lanak » Baserriko animaliak

Laburpena:
Gazurarekin txerriak hazten zituzten. Gazura bukatzen zenean, galdaran egositako patata eta erremolatxa ematen zieten, azaroan, San Martin inguruan, txerriok hiltzeko. Gaztari zahartzen denean sitsa egiten zaio. Gatzatua nola egiten den azaltzen du. Jose gazta mami (gaztanbera) asko jandakoa da.

10. Behi-esnea saltzeko kooperatiba

- **Erref**: OTX-006/014
- **Iraupena**: 0:02:06. **Hasi**: 00:34:37. **Bukatu**: 00:36:43
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Lanbideak » Batetik bestera zebiltzanak
- Baserria » Baserriko lanak » Artzaintza

Laburpena:
“Quesero”ak etortzen ziren etxera ardi-esnea erosten, eurek gazta egiteko. “Lecheruek”, berriz, goizero etortzen ziren etxeko behi-esnea jasotzera, gero Gasteizen saltzeko. Hileko lehenengo egunetan Gasteizera joaten ziren esnea kobratzera. Baserritarrek kooperatiba bat eratu zuten behi-esnea saltzeko. Kamioia erosi eta txofer bat jornalean hartu zuten Otxandion zehar esnea jaso eta Gasteizera eramateko.

11. Esneari ura botatzen zioten

- **Erref**: OTX-006/015
- **Iraupena**: 0:02:42. **Hasi**: 00:36:43. **Bukatu**: 00:39:25
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Lanbideak » Batetik bestera zebiltzanak
- Baserria » Baserriko lanak » Herrira saltzera, erostera

Laburpena:
Gasteizen esnea bi prezio ezberdinetan saltzen zuten. Bata, esne osoa, litroa 3 pezetatan, “de primera” deitzen ziotena; eta bestea, urarekin nahastua, 2 pezetatan (“de segunda”). Baserritarrek debekatuta zuten etxean esneari ura botatzea.

12. Baserria utzi egin behar

- **Erref**: OTX-006/017
- **Iraupena**: 0:02:20. **Hasi**: 00:40:44. **Bukatu**: 00:43:04
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Herriko giroa » Baserria vs. Kalea
- Baserria » Baserriko lanak » Artzaintza
- Baserria » Baserriko bizimodua » Baserriko bizimodua

Laburpena:
Garai batean gazta eta behi-esne salmentetatik bizi ziren, baina pentsuak garestitu eta kontrolak zorroztu zirenean, esnearen salneurriak berdin jarraitzen zuelarik, kalera joan behar izan zuten lanera. Baserritik bizi ahal izatea oso zaila bilakatu zen. Orain lau artzain geratzen dira Otxandion, eta lauren artean lehen Otxandio osoan zeuden beste ardi dituzte, eta herriko terreno guztiez baliatzen dira ardiokin.

13. Belar meta asko etxe inguruan

- **Erref**: OTX-006/018
- **Iraupena**: 0:03:03. **Hasi**: 00:43:04. **Bukatu**: 00:46:07
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Baserriko animaliak
- Baserria » Baserriko lanak

Laburpena:
Josek 22 urte izan zituen arte, soroetako lanak idiekin egiten zituzten. Gero behiek hartu zuten idien lekua uztarrian. Zaldi bat ere erabiltzen zuten baserriko lanetarako. Ganbara txikia zuten etxean, eta belar meta asko egin behar izaten zituzten.

14. Ira eta satsa. Soroko lanak

- **Erref**: OTX-006/019
- **Iraupena**: 0:03:39. **Hasi**: 00:46:07. **Bukatu**: 00:49:46
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak
- Baserria » Baserriko lanak » Baratzea eta soroa
- Baserria » Baserriko lanak » Baserriko tresnak
- Baserria » Baserriko lanak » Mendiaren aprobetxamendua

Laburpena:
Irailean hasita elurra agertu arte, inguruetako mendi guztietatik iratan jarduten zuten, ganaduen azpiak egiteko. Satsa orgatan eramaten zuten soroetara, sardez zabaltzeko. Aitona-amonek belarra igitaiarekin ebakitzen zuten bezala, Joseren denboran segaz egiten zen lan hori. Lurra lantzeko eginbeharrak eta erabiltzen zuten tresneria azaltzen ditu.

15. Lurra lantzen

- **Erref**: OTX-006/020
- **Iraupena**: 0:01:59. **Hasi**: 00:49:46. **Bukatu**: 00:51:45
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Baratzea eta soroa
- Baserria » Baserriko lanak » Garia
- Baserria » Baserriko lanak » Artoa
- Baserria » Baserriko lanak » Baserriko tresnak

Laburpena:
Lurra goldatu eta lantzen zuten, eta mokilak bazeuden aitzurrez apurtu. Mokil-jotzeko zurezko tresna berezi bat ere bazuten. Lan guztiak eskuz egiten ziren. Arto eta babarrun asko ereiten zuten soroetan, garia gutxiago. Artoaren landara babarrunentzako parra bezala baliatzen zen.

16. Artoa eta errotak. Jatorduak

- **Erref**: OTX-006/021
- **Iraupena**: 0:02:01. **Hasi**: 00:51:45. **Bukatu**: 00:53:46
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Artoa
- Ohiturak eta bizimodua » Elikadura » Jatekoa eta edatekoa
- Baserria » Baserriko lanak » Errota

Laburpena:
Artoarekin taloa eta morokila egiten zuten. Artoa sutondoan lehortu eta gero urkuldu

(aletu) egiten zen, errotara eramateko. Errota bi zeuden: bata Otxandion bertan eta bestea Mekoleta auzoan. Amandreak egiten zituen talo pilak gogoratzen ditu. Gosarian taloa eta esnea hartzen zuten. Eskolatik bueltan babarrunak urdaiarekin jaten zuten, ogi pusketa batekin. Gero sagarren bat-edo jan eta atzera eskolara joaten ziren.

17. "Mantekeroa" eskolara bidean

- **Erref**: OTX-006/022
- **Iraupena**: 0:03:12. **Hasi**: 00:53:46. **Bukatu**: 00:56:58
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Eskola
- Ohiturak eta bizimodua » Kontakizunak eta sinesmenak » Ipuinak, mitoak eta istorioak

Laburpena:
Eskolara bidean edozein lekutan edaten zuten ura; iturrietan ganaduak egindako hanka zuloetatik ere. Sarritan hankak bustita edukitzen zituzten umetan, baina ez ziren inoiz gaixotzen. Eskolara kilometro bi eta erdi zeuden arren, egunero bazkaltzera etxera etortzen ziren, bazkalostean berriro eskolara joateko. Umeak beldurtzeko erabiltzen zuten “Mantekeroa”ren kontu batzuk aipatzen ditu.

18. Eskekoak eta "Mantekeroa"

- **Erref**: OTX-006/023
- **Iraupena**: 0:01:55. **Hasi**: 00:56:58. **Bukatu**: 00:58:53
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Kontakizunak eta sinesmenak » Ipuinak, mitoak eta istorioak
- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Eskola

Laburpena:
Eskolarako bide bazterretan hainbat txabola zeuden, eta haietan eskekoak egoten ziren. Behin, eskolatik etxera zihoazela euria hasi zen eta txaboletako batean sartu ziren babes bila, ilunetan. Bertan bi eskeko zeuden eta egundoko sustoa hartu zuten. Eskekoak ez zuten fama txarrik, baina “Mantekeroa”ren ipuin beldurgarriak entzuten ziren.

19. Amandrearen ipuin, kanta eta errezoak

- **Erref**: OTX-006/024
- **Iraupena**: 0:03:07. **Hasi**: 00:58:53. **Bukatu**: 01:02:00
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko giroa
- Ohiturak eta bizimodua » Kontakizunak eta sinesmenak » Ipuinak, mitoak eta istorioak
- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Elizkizunak eta otoitzak
- Ohiturak eta bizimodua » Kantak

Laburpena:
Eskeko eta “Mantekeroa”ren ipuinekin ez ezik, sorgin kontuekin ere beldurtzen zituzten umeak garai hartan. Joseren amandrea beti kantetan edo errezetan egoten omen zen. Amandreak Joseri loak hartzeko kantatu edo ipuinak kontatzen zizkionetan, sarritan amandreak berak hartzen omen zuen lo. Amonak kantatzen zion kantu bat abesten du Josek. Euskaraz errezatzen ere irakatsi zion amandreak.

Ahotsak.eus-eko edukiarekin sortutako dokumentu automatikoa.

2026-11-27

CC-by-sa | **Ahotsak.eus**

Badihardugu Euskara Elkartea

Markeskua Jauregia, 20600 Eibar

943121775 - ahotsak@ahotsak.com